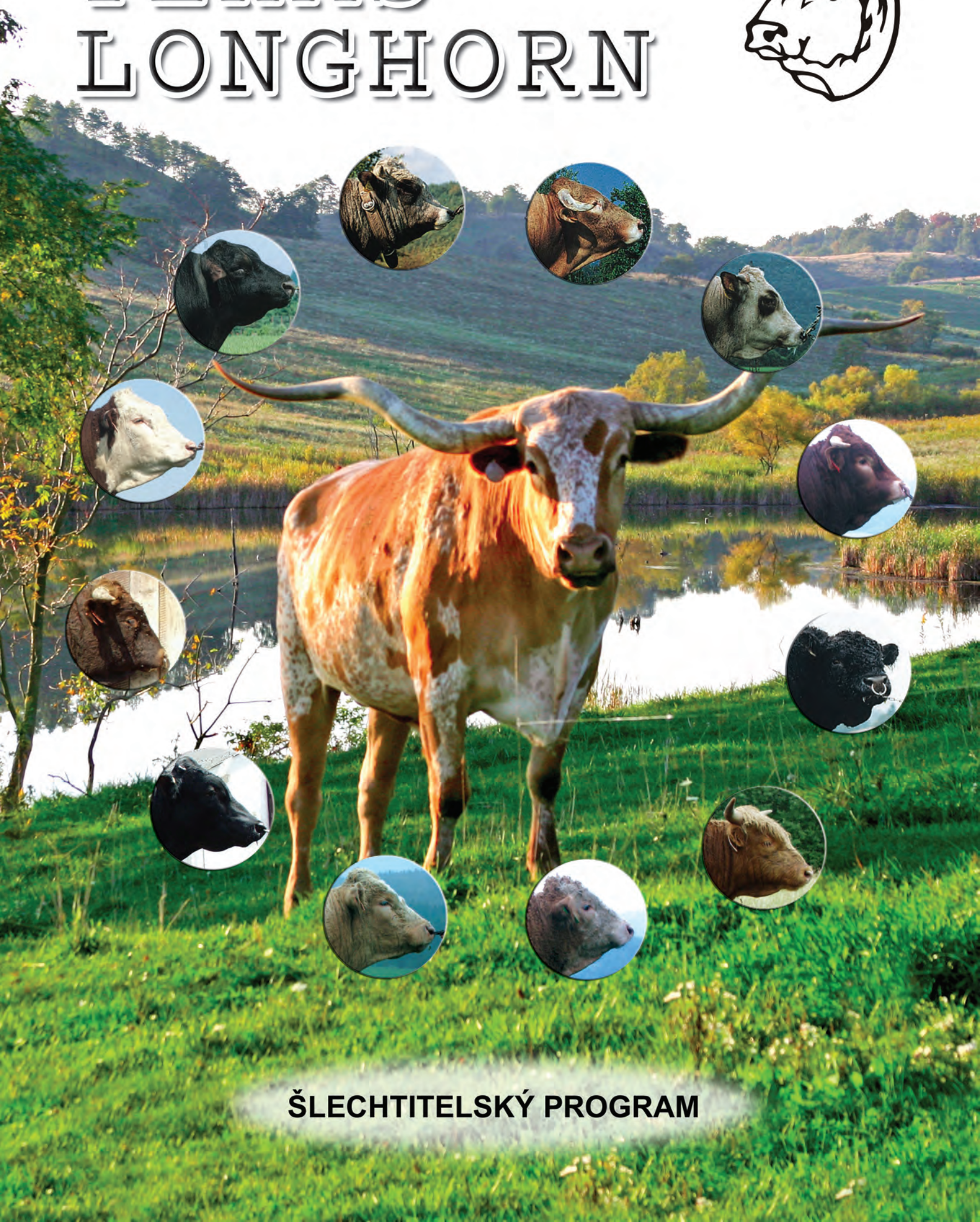

TEXAS LONGHORN

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

Šlechtitelský program plemene texaský longhorn

Původem americké plemeno je charakteristické svými nápadně dlouhými rohy, podle kterých dostalo svůj název (long – dlouhý, horn – roh). V jeho žilách koluje kus americké historie, je to plemeno Divokého západu, ale mezi americkými chovateli není oblíbené pouze z nostalgie.

1. Historie plemene

Toto plemeno a vůbec první populace skotu v Severní Americe vznikla z jedinců dovezených do nově objevené Ameriky evropskými mořeplavci ze Španělska roku 1493. Potomci tohoto dlouhorohého plemene vytvořili první populaci skotu v Severní Americe. Potulovali se po severním Mexiku a Texasu přes 300 let. Během této doby se zkřížili s pár kusy krav většinou severoevropských plemen, které sem dovezli první anglo-američtí osadníci. Jejich početní stavy se významně zvýšily, a vytvořily tak základ většiny později chovaného dobytka ve Střední a Severní Americe.

Zmíněného rozmachu longhorni dosáhli během občanské války. Bojeschopní muži opustili své farmy a odešli bojovat. Takto oslabené ranče byly pustošeny nájezdy indiánů. Tamní lidé, rozehnáni panikou a nepříznivými klimatickými podmínkami, ponechali farmy a pasoucí se dobytek svému osudu. Stáda se rozrůstala, jedinci vyspívali a rostli potulující se po texaských planinách uvolněných snížením stavů bizonů. Do konce války jejich počet narostl přibližně na 5 miliónů. Tento texaský dobytek měl dlouhé nohy, vytáhlá těla a končetiny uzpůsobené k rychlému běhu. Dlouhé hlavy, vzdorný výraz a dlouhé rohy byly příčinou jeho hrozivého vzhledu. Drsné klimatické podmínky z nich stvořily odolná a soběstačná zvířata, která dokázala ujít neuvěřitelné vzdálenosti bez vody, přeplavat řeky, přežít pouštní žár i kruté zimy a přitom se množit a dobře prospívat. Dlouhá léta divokého způsobu života vytvořila z longhornských býků nejobávanější stvoření v tehdejším Texasu. Jejich agresivita je uchránila jak před predátory, tak před Indiány. Jejich dlouhé a ostré rohy, svalnaté tělo a rychlost s jakou se dokázali pohybovat, je činily nebezpečnými a nekontrolovatelnými. Když se potkali dva býci, bylo jisté, že dojde k boji na život a na smrt. Proti těmto býkům měl šanci obstát jen velmi dobře vyzbrojený honák.

Po skončení války se bojovníci vrátili domů, kde našli opuštěné ranče, neobdělaná pole a zdivočelý dobytek, který se stal brzy významným zdrojem jejich příjmů. Prodej dobytka byl důležitý pro rozvoj texaské poválečné ekonomiky a záchranou před hrozícím krachem. V dalším čtvrtstoletí bylo tehdy již desetimiliónové stádo přehnáno na sever, kde byly lepší pastviny nebo odvezeno přímo na hladovějící východ. Přemísťování nebezpečného a divokého dobytka bylo v podstatě bojem mezi člověkem, zvířetem i přírodou a dalo vzniknout legendě o kovbojích Divokého západu.

Tato zlatá éra longhornů skončila po roce 1900. Objevením ropy přestalo být zemědělství hlavním zdrojem příjmů, farmáři intenzivně dováželi anglický a indický skot ke „zlepšení“ kvality masa, začali orat půdu a oplocovat pastviny. Intenzivní křížení a změna životních podmínek byly hlavními důvody, které přivedly longhorny téměř k vyhubení. V roce 1927 federální vláda učinila první kroky k jejich záchraně a tím i ochraně části amerického dědictví. Ze zbylých kusů založili stádo v Oklahomě, které se později stalo hlavním zdrojem genetického materiálu tohoto plemene. Druhé stádo bylo založeno v chráněné oblasti v Nebrasce. Díky několika nadšencům a pomoci vlády se podařilo tento skot zachránit. Postupem doby stále více farmářů začalo díky kvalitě plemene zvyšovat stavy texaských longhornů ve svých stádech.

Vzrůstající počet chovatelů využívajících toto houževnaté plemeno vedl k potřebě zavedení plemenných standardů. V roce 1964 se v Oklahomě zformovala Asociace chovatelů plemene longhorn v Americe, čímž začala novodobá historie plemene.

Charakteristika plemene texaský longhorn

Mezi významné vlastnosti plemene patří jeho nenáročnost na chov, spočívající v soběstačnosti a odolnosti jak vůči výkyvům počasí, tak vůči parazitům a chorobám. Například jejich kůže je hrubší, čímž poskytuje lepší ochranu před bodavým hmyzem. Výzkumy také prokázaly geneticky podmíněnou odolnost vůči zánětům spojivek, zánětům dýchacího ústrojí, plynatosti a hnilobě paznehtů, které obvykle trápí evropská plemena. Není tedy nutná tak častá veterinární péče.

Longhorni nevyžadují neustálou přítomnost člověka ani v období telení, protože porody bývají bez komplikací. 97 % jalovic přivede na svět zdravé tele bez asistence člověka již před druhým rokem života. Snadné telení je umožněno tělesnou stavbou (o 20 % prostornější pánevní oblast) a nižší porodní hmotností telat (čistokrevní býčci váží při narození v průměru 27 kg, jalovičky 25 kg). Nižší váhu při porodu, ale dokáží telata rychle dohnat. Telata mají úzkou hlavu a obvod hrudi, což činí porod méně traumatickým a krávy jsou tak schopny dříve se vrátit do reprodukce. Díky této vlastnosti mnoho chovatelů využívá longhornské býky k připouštění jalovic nebo krav s malým tělesným rámcem, aby předešli problémům a úhynům při telení. Longhornské krávy mají vynikající mateřské vlastnosti. Dokáží velice účinně bránit telata, čímž minimalizují ztráty způsobené predátory.

Nejdůležitější vlastností tohoto plemene je vysoká plodnost. Krávy rodí v 99 % živá a zdravá telata a býci mají vyšší koncentraci spermií v ejakulátu ve srovnání s býky ostatních plemen. Dalším znakem je ranost a dlouhověkost. Krávy jsou schopny dát 20 a více telat za život a jsou známi býci, kteří se účastnili reprodukce i ve svých 21 letech. Obvykle se zvířata dožijí dvaceti a více let, což šetří náklady chovatelů na obnovu stáda a umožňuje každoročně prodat více telat.

Neméně důležitá je nenáročnost na kvalitu krmení. Spásají širší spektrum trav, rostlin i plevelů než většina ostatních plemen. Dokáží využít i méně výživné a zaplevelené pozemky, není tedy třeba každoroční hnojení a postřiky ke zvýšení produkce. Je prokázáno, že maso longhornů pasoucích se na chemicky neošetřovaných porostech obsahuje méně cholesterolu než bílé drůbeží maso. Také maso pasoucího se dobytka obsahuje více omega 3 mastných kyselin, vitamínu E, kyseliny linoleové a beta-karotenu než jedinci s jadřným krmivem v krmné dávce. Uvedené látky jsou velmi důležité ve výživě člověka zejména pro správnou funkci nervového a kardiovaskulárního systému. Zvířata produkují maso přirozeně libové s nízkým obsahem tuku, je velmi chutné a má pěknou světle červenou barvu.

Zástupci tohoto dlouhorohého skotu jsou od přírody vytrvalí, otužilí a nenároční. Tyto a další vlastnosti šetří chovatelům čas i náklady, které je potřeba vynaložit na jejich chov.

Genetické vlastnosti a plemenitba

Před rokem 1930 bylo vytvořeno 7 hlavních vývojových linií: Butler, Wichita Refuge, Peeler, Wright, Philips, Yates a Marks. Dnešní longhorni jsou potomci jedné z těchto linií, nebo jejich vzájemných kombinací. Zakladatelé linií, podle kterých jsou také pojmenovány, vyhledávali zvířata pro svůj chov podle různých subjektivních kritérií. Butler ve východním Texasu šlechtil především na délku a tvar rohů, u jedinců z linie Wichita Refuge byl kladen důraz na zachování starých tradičních charakteristik, takže plemeno není známé ani barevností, ani příliš dlouhými rohy. Býci vážili od 495 kg do 630 kg při výšce okolo 1,4 metru, s délkou rohů pouhý metr. Dbalo se především, aby nedošlo ke křížení s evropskými plemeny. Linie Wright je jednou z nejstarších linií přísně čistokrevného longhorna. Krávy musely mít dobře patrný pohlavní výraz, pravidelný krk a přímý hřbet. Vybírali se ne příliš vysocí jedinci s dlouhým tělem a ušlechtilým výrazem. Upřednostňováno bylo šedavé a červené zbarvení s linií podél páteře. Oproti tomu pan Peeler pro svou linii vybíral zase ta nejdívočejší zvířata, protože své stádo choval v polopouštních podmínkách plných predátorů. Zvířata této linie byla velkého tělesného rámce, s dobře utvářenými vemeny a vysoce plodnými kravami, které dávaly větší a silnější telata. Peeler se přátelil se s Yatesem, od

kterého bral plemenný materiál, pomocí kterého vnášel do své populace větší osvalení typické pro jeho výběrovou linii. Yates linie vychází ze zvířat dovezených z Mexika a považuje se za jednu z nejčistokrevnějších s nejmenším podílem krve britských plemen. Byl to skot spíše většího tělesného rámce, bezvadné stavby těla, s dobrou mléčností krav a výborným mateřským instinktem. Avšak po smrti zakladatele se stádo rozptýlilo a dnes už pravděpodobně nenalezneme žádného čistokrevného jedince této linie. Philips linie byla založena blízko západní Kolumbie panem J. G. Philipsem a jeho synem, kteří společně s Peelerem vyhledávali po chráněných parcích původní longhorny. Philips upřednostňoval skot s dlouhým tělem a úzkou dlouhou hlavou. Mezi charakteristiky linie patřilo standardní zbarvení, dobré osvalení a dlouhé rohy. Linie Marks od západního Houstonu již téměř zanikla, byla charakteristická pestrá škála zbarvení a zakroucenými rohy. Důraz byl kladen na vysokou plodnost. Longorni této linie byli klidní a učenliví, vhodní jak k jízdě, tak k tahu. Stádo téměř vymřelo po napadení brucelózou, takže jedinci z této linie jsou dnes velmi vzácní.

Plemeno texas longhorn se vyznačuje tak vysokou variabilitou genů, že je nazýváno genetickým zlatým dolem. Tato variabilita zajišťuje ochranu před genetickou degradací, která pramení z genové uniformity dnešních moderních plemen. Populace longhorna jako zásobárna unikátních a variabilních genů je tím cennější, čím větší tlak vyvíjí rychle se měnící ekonomika, která reaguje na potřeby a požadavky trhu – v tomto případě v souvislosti s živočišnou výrobou, respektive chovem skotu.

Genetický potenciál longhornů zahrnuje především geny pro vysokou plodnost, snadné telení, rezistenci vůči chorobám a parazitům a dlouhověkost. Američtí farmáři longhorny používají ke křížení s jedinci evropských plemen, aby si zajistili vysoce životaschopná telata s vyššími váhovými přírůstky.

Možnosti využití

Pro své dlouhé rohy a impozantní zjev jsou využívány v tradičních divácky velmi oblíbených amerických soutěžích v chytání do lasa. Jejich v současnosti již klidná povaha umožňuje využít pro jízdu nebo tah. Nezastupitelnou roli hrají v udržování krajinného rázu. Praktické využití spočívá v ochraně telat před predátory, křížení s ostatními plemeny a využití krav při embryotransferu (zejména pro jejich vynikající mateřské vlastnosti a snadné porody) a prodej inseminačních dávek chovných býků. Pastevním způsobem odchovu získává jejich maso jedinečné vlastnosti a složení, čímž jsou ceněni v gastronomii a zdravé výživě. Je to plemeno mnohostranného využití, které při nízkých vstupech vytváří ve specifických podmínkách extenzivního hospodaření vyšší výstupy.

Jak již bylo zmíněno, plemeno je odolné a nenáročné, vhodné zejména pro hobby farmáře a ekologické hospodaření. Jeho potenciál se nejlépe projeví v přirozeném prostředí, v podmínkách intenzivní výroby jeho chov nemá příliš velké opodstatnění. Díky orientaci zájmu spotřebitelů na potraviny ekologického původu, snaží farmáři minimalizovat své náklady, zájmu státu o udržování krajiny a v neposlední řadě také móde a nostalgii se dostává longhornům nejen v Americe dostatečné pozornosti i v dnešní době. Vzhledem k unikátnosti ve svém druhu a nezastupitelné roli v historii amerického obchodu skotem, je plemeno texas longhorn označováno jako „staré plemeno s novou budoucností“.

2. Chov plemene texaský longhorn ve světě

Plemeno je celkem logicky rozšířeno převážně v severní Americe – v podstatě téměř ve všech státech USA a také v některých oblastech Kanady. Se zástupci tohoto plemene se můžeme dále setkat v Austrálii, Mexiku, Anglii, Německu, Itálii, Francii i Dánsku. Výčet zemí jistě tímto seznamem nekončí a při současném trendu a stoupající oblíbenosti tohoto plemene se budou jeho početní stavy zvyšovat a bude se rozšiřovat i do dalších zemí světa.

3. Vývoj stavů v ČR

Do České republiky byl první import plemene texaský longhorn formou nákupu embryí uskutečněn v roce 2009 do chovu společnosti Biofarma Kyjov pana Miroslava Fafláka.

4. Chovný cíl a standard plemene

4.1. Chovný cíl

Plemeno texas longhorn nepodléhá klasické šlechtitelské práci jako ostatní intenzivní masná plemena skotu. Důraz při jeho chovu je proto kladen zejména na udržení jeho charakteristických vlastností jako je uchování vynikajících mateřských vlastností, snadných porodů (s tím související prostorné pánve), vysoké plodnosti, rezistence vůči chorobám a parazitům, chodivosti a dlouhověkosti tohoto plemene. Z hlediska exteriéru je důraz kladen na výběr jedinců s dlouhými a správně utvářenými rohy. V neposlední řadě je potřeba udržet specifické vlastnosti masa jako je nízký obsah tuku, cholesterolu a kalorií, charakteristická chuť a světle červená barva.

4.2. Základní parametry chovného cíle

4.2.1. Produkční ukazatelé

Dobrá reprodukce a plodnost je u všech masných plemen skotu rozhodujícím předpokladem ekonomiky chovu. Na jejích výsledcích, vyjádřených v konečné fázi počtem živě narozených telat, se podílejí stejnou měrou obě pohlaví, tedy jak plemenice tak plemeníci. Objektivním kritériem hodnocení plodnosti je především počet zabřezlých plemenic a počet živě narozených telat na 100 krav základního stáda. Kromě genetických předpokladů je však reprodukce v nemalé míře ovlivněna i dalšími činiteli jako je zdravotní stav, úroveň výživy zvířat a způsob jejich odchovu. Pro rentabilitu chovu je nutné odchovat alespoň 95 telat na 100 krav základního stáda při mezidobí kolem 365 dní. K zajištění dostatečného počtu zvířat pro účely čistokrevné plemenitby i užitkového křížení je nezbytné využívat všechny dostupné způsoby reprodukce, které vyhovují systému chovu masných plemen.

4.2.1.1. Plemenice

- počet odchovaných telat na 100 krav základního stáda - minimálně 95
- hodnocení obtížnosti porodů vyjádřené procentem snadných porodů podle platné metodiky KUMP - min. 95 %
- věk při 1. otelení by neměl být rozhodně vyšší než 40 měsíců, doporučuje se první připouštění jalovic při dosažení 60 % z hmotnosti v dospělosti
- průměrná délka mezidobí – 360 – 400 dnů, při hodnocení tohoto ukazatele je třeba zohlednit využití embryotransferu
- vynikající mateřské vlastnosti

4.2.1.2. Plemenní býci

- býci v inseminaci - hodnocení dle indexu plodnosti
- býci v přirozené plemenitbě - počet plemenic v závislosti na délce připouštěcího období na základě podkladů KUMP, případně centrální evidence
- hodnocení průběhu porodu a hmotnosti telat při narození - na základě výsledků KUMP

4.2.2. Růstová schopnost

Kontrola užitkovosti masných plemen je základním prostředkem při šlechtění plemene texas longhorn a zajišťuje důsledné naplnění selekčního i šlechtitelského programu. Základním mechanismem ke sledování růstové schopnosti zvířete bude zjišťování hmotnosti a výšky dosažené ve 365 dnech věku. Pro přesnější stanovení plemenných hodnot zvířat je doporučeno též zjišťování hmotnosti ve věku 210 dnů. Systém zjišťování hmotností je prováděn na základě „Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“ v rámci KUMP.

4.3. Hodnocení exteriéru

Hodnocení zevnějšku provádějí inspektoři ČSCHMS dle „Metodiky popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“ a je evidováno v databázi KUMP ČSCHMS. S výsledkem hodnocení zvířete je chovatel seznamován prostřednictvím tiskové sestavy, která obsahuje identifikační údaje zvířete a chovatele, bodové hodnocení jedince, výšku v kříži, hmotnost v den vážení, jméno hodnotitele a datum provádění bonitace. Při hodnocení je nutné věnovat stejnou pozornost znakům rustikálnosti a způsobilosti k chození, stejně jako znakům masné užitkovosti, přičemž současnou úroveň uvedených znaků je vhodné zachovat. Tělesný rámec je hodnocen na základě tabulkových hodnot pro živou hmotnost a výšku v kříži. Z produkce plemenných zvířat jsou vyloučena zvířata, která vykazují některou vylučující vadu. U býků se požaduje korektní hodnocení končetin.

Hodnoceny jsou tyto kategorie (ve věku):

Telata – ve stupni KU „A“ ve věku 171 – 290 dní, ve stupni „B“ ve věku 171 – 250 dní

Březí jalovice

Krávy - po 3. otelení (na žádost chovatele i v jiném období)

Plemenní býci - při základním výběru

Plemenní býci starší tří let – pouze na žádost chovatele

Součástí lineárního hodnocení zevnějšku je v příloze šlechtitelského programu (v tabulkové části za textem) bodové hodnocení výšky v kříži a hmotnosti pro všechny věkové kategorie.

4.4. Standard plemene

- **Rohy**
Velmi dlouhé a pevné, mají širokou základnu a vyrůstají horizontálně. Ke konci jsou zahnuté - u býků více dopředu, u krav ven. Dosahují délky až dvou metrů u volů a krav, u býků jsou dlouhé okolo 1,5 metru.
- **Hlava**
Hlava nese výrazné znaky pohlavního dimorfismu. Není příliš široká, spíše delší a rovná z profilu. Pigmentace okolí očí, oči symetrické.
- **Uši**
Uši krátké až středně dlouhé, zakulacené a pigmentované. Horizontálně posazené pod rohy, nebo mírně vzpřímené.
- **Mulec**
Mulec je pigmentovaný (zcela nebo částečně – „grošovaný“). Široký a symetrický, zuby správně uspořádané – rovné.
- **Zbarvení**
Ve zbarvení nelze nalézt žádné zákonitosti, je to směsice různých odstínů a vzorů mnoha barev

(doslova hrají všemi barvami jako duha). Odstíny od modré barvy, přes všechny odstíny žluté, hnědé, černé, červené i bílé. Velmi běžná je bledě červená. Častý je také pruh podél páteře – charakteristický např. pro mustangy. Zbarvení může být plášťové, skvrnité i grošované. Stínování a barevné kombinace jsou tak variabilní, že žádná dvě zvířata nejsou stejná.

- **Tělo**

Tělesný rámec je střední, tělo hranaté a dlouhé. Hřbet pevný dobře osvalený široký v pánvi. Silná a rovná hřbetní linie s maximální délkou mezi kohoutkem a bedry. Krk dlouhý s minimem volné kůže, jemný u krav a svalnatý u býků. V dospělosti výraznější osvalení kohoutku u býků. Plec volná, jemná, dobře osvalená u býků, přecházející přirozeně na krk a hrud'. Hrud' ne přehnaně masivní, bez většího množství tukové tkáně a výrazného laloku. Ocas dlouhý s plným (výraznějším) nasazením. Bedra dostatečně široká a plná. Žebra pružná, elipsovité. Hrudník plný u býků a přiměřený u krav. Pánev správně utvářená, umožňující lehké porody – dostatečné vzdálenosti mezi kyčelními hrboly, přiměřený sklon zádě.

- **Končetiny**

Silné končetiny jsou u býků nepatrně mohutnější s bohatším osvalením než u krav, postoj přímý. Zadní končetiny s dobrým zaúhlením hlezna a pevnými klouby. Kýta dlouhá, plná a dobře vyvinutá. Pevné tvrdé a zdravé paznehty. Dobrá mechanika pohybu.

- **Vemeno**

Správně upnuté, vyrovnané čtvrti, pigmentované struky. Mléko s vyšším obsahem tuku.

- **Srst a kůže**

Srst krátká, rovná, hladká (úhledná) a lesklá, u býků hrubá na hlavě a krku, dlouhá v uších. Kůže dobře prokrvená a poddajná, kožní řasy ne příliš výrazné.

- **Povaha**

Mírná, učenlivá zvířata. Silný mateřský pud.

Mezi hlavní odchylky od standardu plemene patří zejména: jakékoliv vady pohlavních orgánů, špatná struktura tkáně vemene neumožňující dostatečnou produkci mléka, extrémně dlouhé a příliš skloněné uši, defekty mulce a čelistí (předkus, podkus), křivý ocas, nedostatečná délka rohů, rohy nepravidelně tvarované, dvojité oslavení zádě atp.

Vylučující znaky pro zápis do PK:

- odchylky od standardu, zejména netypický tvar a délka rohů
- závažné exteriérové vady
- genetické defekty

Rohy

Nejcharakterističtějším plemenným znakem plemene texas longhorn jsou dlouhé rohy, a to jak u samců, tak samic. Je-li zvíře zdravé a má-li odpovídající výživu, rostou mu rohy po celý život, ve stáří se růst pouze zpomalí. Rohy jsou zpravidla štíhlé, u krav široce zakřivené směrem do stran, u býků jsou zakřiveny podélně a zatočené mírně směrem dopředu a nahoru. Jako nepřipustné a nežádoucí jsou u obou pohlaví rohy extrémně široké a ostře zatočené směrem nahoru.

Měření mohou být korigována metodou „HMA“ (Horns per Month of Age = přírůstek rohů za měsíc), která se vypočítá vydělením počtu měsíců věku zvířete rozměrem rohů. Příklad: zvíře staré 48 měsíců s délkou rohů 130 cm... $130/48 = 2,7$ cm rohu za měsíc.

Metody měření rohů	Vynikající	Požadované	Přípustné	Nepřípustné
„Tip-to-Tip“ (měřeno od špičky ke špičce = délka spojnice mezi hroty rohů = rozpětí)	KRÁVY (rohy štíhlé, široce zakřivené směrem do stran - ven)			Krávy - rohy široké, ostře zatočené směrem nahoru. kratší než 1 m
	V dospělosti delší než 1,8 m.	delší než 1,5 m	delší než 1,3 m	

	BÝCI (rohy podélné a zatočené mírně směrem dopředu a nahoru)			Býci - rohy ostře zatočené směrem nahoru. kratší než 1 m
	V dospělosti delší než 1,8 m.	delší než 1,5 m	delší než 1,3 m	
„THM“ (Total Horn Measurement = celková délka rohů = měření po linii rohů; je vždy větší než měření „Tip-to-Tip“)	KRÁVY (rohy štíhlé, široce zakřivené směrem do stran - ven)			Krávy - rohy široké, ostře zatočené směrem nahoru. kratší než 1,3 m
	V dospělosti delší než 2 m.	delší než 1,8 m	delší než 1,5 m	
	BÝCI (rohy podélné a zatočené mírně směrem dopředu a nahoru)			Býci - rohy ostře zatočené směrem nahoru. kratší než 1,3 m
	V dospělosti delší než 2 m.	delší než 1,8 m	delší než 1,5 m	
Kompozitní měření (obvod rohu v nejširším místě - při základně)	-	-	-	Obvod rohů pod 30 cm.
40“ cca 1 m; 50“ = 1,3 m; 60“ = 1,5 m; 70“ = 1,8 m; 80“ = 2 m; 12“ = 30 cm				

4.5. Cíle šlechtitelského programu

Tělesné rozměry u býků i krav plemene texas longhorn jsou ve velké míře ovlivněny úrovní výživy, klimatickými podmínkami a managementem chovu, proto se mohou výrazně v jednotlivých chovech lišit. Cíle šlechtitelského programu se v tomto případě nestanovují.

5. Selekční program

Selekční program je soubor opatření, který má za cíl, na základě objektivně zjištěných vlastností zevnějšku, růstové schopnosti a užitkových vlastností, vybírat pro plemenitbu přednostně ta zvířata, jejichž uplatnění v populaci směřuje k naplnění chovného cíle. Jelikož se populace jako celek vyvíjí, mění se průběžně i konkrétní požadavky selekčního programu.

5.1. Matky býků

Za matky plemenných býků budou vybírány pouze krávy zdravé, s odpovídající plodností, dobrými mateřskými vlastnostmi a se známým původem zapsané v oddílu „A“ plemenné knihy. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemenné hodnoty, stanoví Rada plemenné knihy, a to na základě průměrných výsledků populace. Zařazení plemenice do kategorie matek býků není trvalého rázu a bude upřesňováno podle výsledků zjišťovaných v kontrole užitkovosti. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemenice mezi matky býků Rada plemenné knihy plemene texas longhorn.

Obecné podmínky pro výběr matek býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle A*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2. Otcové býků

Pro zařazení plemenného býka do této kategorie budou volena přísnější hlediska než u býků směřujících do užitkového křížení. Býci takto vybraní by měli být nasazováni do stád se záměrem cíleného připařování a produkce nových zájmových linií plemenných býčků.

Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemenné hodnoty, stanoví Rada plemenné knihy, a to na základě průměrných výsledků populace, dále rozhoduje o zařazení zvířete mezi otce býků ve sporných případech.

Výběr otců býků je zajišťován z

- *býků inseminačních*
- *býků z přirozené plemenitby*

6. Produkce a výběr býků do plemenitby

6.1. Odchov plemenných býčků

Vzhledem k systému chovu tohoto plemene se odchov potenciálních plemenných býčků provádí zejména formou odchovu u majitele, při splnění požadavků v rámci KUMP pro toto plemeno, odchov mladých plemenných býků může probíhat rovněž na uznaném testačním zařízení (OPB).

6.1.1. Obecné podmínky pro výběr býčka do odchovu

- Pochází od vybraných rodičů z chovů zapojených do KUMP stupně „A“
- Býček splňuje kriteria pro výběr býčků do odchovu vyhlášené Radou plemenné knihy
- Má ověřen původ v souladu s platnou legislativou
- Zdravý býček odpovídající podmínkám KDZ
- Splňuje standard plemene

6.1.2. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

Odchov a zkoušky vlastní růstové schopnosti býků probíhají v uznaném testačním zařízení (na odchovně plemenných býků - OPB). Provoz a podmínky odchovu se řídí dle „Metodiky pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu“. Zpracování a vyhodnocení výsledků odchovu je prováděno centrálně. Základní výběry býků probíhají zpravidla na OPB.

6.1.3. Odchov u chovatele

Výběry býků u chovatele se řídí pokyny, které pro každý rok vydává ČSCHMS ve spolupráci s Radou plemenné knihy texas longhorn. Výběrů býků se účastní býci, kteří jsou odchováváni mimo uznané testační zařízení. Zpracování a vyhodnocení výsledků odchovu u chovatele je prováděno centrálně.

6.2.1. Selekční kritéria pro výběr býků do plemenitby z domácího odchovu

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy (PK) texas longhorn

6.2.2. Import býka ze zahraničí

Původ býka musí být doložen dle platné legislativy ČR. Pro zařazení býka do plemenitby v ČR musí být plemeník ohodnocen a vybrán komisí (viz bod 6.3.).

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy (PK) texas longhorn

6.3. Způsob a kritéria pro hodnocení a výběr býků do plemenitby

Býci jsou vybíráni komisí složenou z delegovaných zástupců ČSCHMS. Členy komise navrhuje a schvaluje Rada plemenné knihy texas longhorn. Ve sporných případech rozhodnutí

výběrové komise se bude postupovat dle schváleného reklamačního řádu ČSCHMS. O každém výběru je vyhotoven „výběrový protokol“, který obsahuje zejména:

- místo a datum výběru
- datum narození
- chovatel a majitel býka
- seznam členů komise
- identifikační údaje býka
- výsledek lineárního hodnocení
- výsledek výběru:

1. Vybrán - do „Přirozené plemenitby a inseminace“

(zkratka linie bude stanovena osobou pověřenou vedením ústředního registru plemeníku)

Při hodnocení exteriéru při základním výběru je požadována minimální hodnota 6 bodů v každém z 10 hodnocených ukazatelů (povoleno 1 x 5 bodů za velikost těla).

- do „Přirozené plemenitby“

(zkratka linie bude stanovena osobou pověřenou vedením ústředního registru plemeníku)

Ve všech ostatních případech, kdy není splněna podmínka dle bodu 1.

2. Odročen

3. Vyřazen nebo vyřazen před základním výběrem (nevybrán do plemenitby)

** zkratka platí až do vyčerpání pořadového čísla ústředního registru uvnitř linie (do čísla 990)*

- linie a přidělený registr z ústředního registru plemeníků (linie se přiděluje dle výsledku hodnocení zvířete při základním výběru)
- případně další údaje v souladu s platnou legislativou

Do plemenitby nelze zařadit zvíře, u kterého se projevuje genetická vada nebo je jejím nositelem a dále zvíře s funkčními vadami pohybového aparátu.

7. Testování a posuzování (KUMP)

Testování a posuzování je prováděno dle „Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“. Hodnocení exteriéru je prováděno dle metodiky pro „Lineární popis a hodnocení zevnějšíku masných plemen skotu“. Základní metodické postupy testování a posuzování i odhadu plemenné hodnoty stanovuje vyhláška MZe k plemenářskému zákonu.

8. Plemenné hodnoty

Odhad plemenné hodnoty je prováděn pomocí víceznakového animal modelu (individuální model jedince). Podle naměřených hodnot v KUMP je souběžně stanovena plemenná hodnota pro přímý efekt, plemenná hodnota pro maternální efekt a u krav hodnota pro trvalé mateřské prostředí. Vzhledem k tomu, že v kontrole užitkovosti jsou v jednotlivých chovech podchyceni jak kříženci s masnými plemeny, tak i masná plemena, tvoří si tyto jedinci navzájem vrstevníky. Odhad plemenné hodnoty je proto prováděn souběžně jedním výpočtem pro všechna plemena se zohledněním plemenných skupin a heterózního efektu. Způsob, systém a počet vyhodnocovaných ukazatelů v rámci výpočtu plemenných hodnot se může měnit a doplňovat s ohledem na požadavky respektující šlechtitelské postupy definované tímto šlechtitelským programem.

Hodnocené vlastnosti:

- průběh porodu
- hmotnost při narození
- hmotnost ve věku 120 dnů
- hmotnost ve věku 210 dnů
- hmotnost ve věku 365 dnů
- u býků na OPB přírůstek v testu

Způsob hodnocení je popsán modelovou rovnicí, ve které jsou uvedeny efekty genetické a efekty chovatelského prostředí, které ovlivňují naměřenou užitkovost.

Výsledky kontroly dědičnosti jsou publikovány jako plemenné hodnoty (PH) a nebo jako relativní plemenné hodnoty (RPH). Pro stanovení relativní plemenné hodnoty je využívána standardizovaná směrodatná odchylka 10. Pokud neupravuje publikování plemenných hodnot samostatný předpis ČSCHMS, stanovuje základní podmínky pro publikování výsledků kontroly dědičnosti rada PK.

Relativní plemenné hodnoty, které jsou publikovány**Růstová schopnost:**

- PePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v přímém efektu
- PeRu RPH pro růst v přímém efektu
- MePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v maternálním efektu
- MeRu RPH pro růst v maternálním efektu
- PriiT RPH pro přírůstek v testu na OPB

Lineární hodnocení:

- TR RPH pro tělesný rámec
- KT RPH pro kapacitu těla
- OS RPH pro osvalení
- UT RPH pro užitkový typ

9. Rozsah zjišťování známých vad a zvláštností

Klub chovatelů francouzských rustikálních plemen a ČSCHMS Praha ve spolupráci s útvarem genetiky SVÚ Brno bude uplatňovat taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci genetických vad a zvláštností bez významnějšího snížení genetického zisku. Zjišťování známých vad a zvláštností bude realizováno na základě podkladů z útvaru genetiky SVÚ Brno. Přitom bude respektovat postupy realizované v zahraničních populacích. Rozsah sledovaných vad a zvláštností bude rozšiřován podle potřeb v souvislosti se stupněm poznání.

10. Způsob vyhodnocování výsledků šlechtění plemene

Vyhodnocení realizace šlechtitelského programu a porovnání dlouhodobého vývoje vyhodnocuje Rada plemenné knihy plemene texas longhorn ve spolupráci s ČSCHMS. Výsledky zpracovává na základě dat z kontroly užitkovosti ČSCHMS. Zveřejňování je realizováno formou uzávěrky KUMP a je zveřejňováno v tištěné formě i ve formě umožňující dálkový přístup (na webových stránkách ČSCHMS), příp. jinou formou.

11. Obecná ustanovení

Nedílnou součástí tohoto šlechtitelského programu je metodika pro „Lineární popis a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“, „Metodika kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“, „Metodika pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu“ a „Řád plemenné knihy texas longhorn“. Sporné případy související s tímto šlechtitelským programem řeší a rozhodnutí vydává Rada plemenné knihy plemene texas longhorn.

v Praze dne 10. 2. 2016

RŮSTOVÉ PARAMETRY

Standard výšky TEXAS LONGHORN

býci ve věku od 6 do 24 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,4
2	3,5	3,8
3	3,9	4,2
4	4,3	4,6
5	4,7	5,0
6	5,1	5,4
7	5,5	5,8
8	5,9	6,2
9	6,3	6,5
10	6,6	

jalovice ve věku od 6 do 24 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,2
2	3,3	3,6
3	3,7	4,0
4	4,1	4,4
5	4,5	4,8
6	4,9	5,2
7	5,3	5,5
8	5,6	5,8
9	5,9	6,2
10	6,3	

býci ve věku 171 - 290 dnů

body	rozpětí hm. 210 d	
	min.	max.
1		247
2	248	254
3	255	261
4	262	267
5	268	275
6	276	281
7	281	285
8	286	292
9	293	300
10	301	

jalovice ve věku 171 - 290 dnů

body	rozpětí hm. 210 d	
	min.	max.
1		205
2	206	211
3	212	218
4	219	225
5	226	231
6	232	237
7	238	243
8	244	250
9	251	257
10	258	

býci ve věku 291 - 450 dnů

body	rozpětí hm. 365 d	
	min.	max.
1		335
2	336	350
3	351	365
4	366	380
5	381	395
6	396	415
7	416	430
8	431	445
9	446	458
10	459	

jalovice ve věku 291 - 450 dnů

body	rozpětí hm. 365 d	
	min.	max.
1		280
2	281	290
3	291	298
4	299	310
5	311	325
6	326	335
7	336	345
8	346	357
9	358	369
10	370	

Standard výšky

Plemenní býci

body	30 měs.	36 měs.	42 měs.	48 měs.
1				
do	126	127	129	130
2				
do	129	130	132	133
3				
do	131	132	134	135
4				
do	132	133	135	136
5				
do	134	135	137	138
6				
do	136	137	139	140
7				
do	137	138	140	141
8				
do	139	140	142	143
9				
do	142	143	145	146
10				

plemenice

body	28 měs.	30 měs.	36 měs.	42 měs.	48 měs.	54 měs.	60 měs.	72 měs.
1								
do	120	123	127	130	134	136	137	139
2								
do	122	125	129	132	136	138	139	141
3								
do	124	127	131	134	138	140	141	143
4								
do	125	128	132	135	139	141	142	144
5								
do	126	129	133	136	140	142	143	145
6								
do	127	130	134	137	141	143	144	146
7								
do	128	131	135	138	142	144	145	147
8								
do	130	133	137	140	144	146	147	149
9								
do	132	135	139	142	146	148	149	151
10								

Standard hmotnosti

Býci nad 24 měsíců

věk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	do 420	443	496	575	630	685	764	817	840	
30	470	493	546	625	680	735	814	867	890	
36	510	533	586	665	720	775	854	907	930	
42	540	563	616	695	750	805	884	937	960	
48	570	593	646	725	780	835	914	967	990	

Plemenice nad 15 měsíců

věk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	do 233	262	290	331	360	389	430	458	487	
16	244	272	300	341	370	399	440	468	497	
17	254	282	310	351	380	409	450	478	507	
18	264	292	320	361	390	419	460	488	517	
19	274	302	330	371	400	429	470	498	527	
20	284	312	340	381	410	439	480	508	537	
21	294	322	350	391	420	449	490	518	547	
22	304	332	360	401	430	459	500	528	557	
23	314	342	370	411	440	469	510	538	567	
24	324	352	380	421	450	479	520	548	577	
25	334	362	390	431	460	489	530	558	587	
26	344	372	400	441	470	499	540	568	597	
27	354	382	410	451	480	509	550	578	607	
28	364	392	420	461	490	519	560	588	617	
29	374	402	430	471	500	529	570	598	627	
30	384	412	440	481	510	539	580	608	637	
36	394	422	450	491	520	549	590	618	647	
42	404	445	460	501	530	559	600	615	657	
48	414	455	470	511	540	569	610	625	667	
54	424	465	480	521	550	579	620	635	677	
60	434	475	490	531	560	589	630	645	687	
72	444	485	500	541	570	599	640	655	697	

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA ŠLECHTITELSKÉHO PROGRAMU

Texas Longhorn

plemenný býk

plemenný býk

kráva s teletem

kráva s teletem

telata

kráva s teletem